

CARTEA ÎNTÂI

ORIZONTUL DIVIN

CAPITOLUL 1

EUL SACRU

Concret și abstract în egală măsură, gândul „eu sunt” întemeiază nucleul spiritual al ființei mele care își constată prezența: eul. Mișcarea atestării presupune deschiderea sinelui bazal spre orizontul sacru al Ființei, din vastitatea căruia re-vin la mine și la lumea sesizată ca lume, cu scopul de a mă defini, dezvăluind astfel esența sacră a spiritului meu (ancorat de trup).

A lua act de mine însumi înseamnă, prin urmare, a mă proiecta spre lumea din afară și spre orizontul sacru și transcendențial (care, în același timp, mă subîntinde și „mă irigă”), pentru a re-veni apoi la mine, copleșit de lumina eternă pe care de o veșnicie o port în adâncu-mi.

I. OGLINDIREA DEZVĂLUITOARE

1. Numai dacă mă atest – ca eu – din afara mea pot gândi și spune: „sunt”

Așadar, cine sunt eu, cel ce vorbește și se întreabă despre Dumnezeu? La o primă vedere, întrebarea pare lipsită de temeii. Sunt tentat să răspund imediat, și cât se poate de simplu: (eu) sunt eu însumi. O tautologie care nu mi-ar spune nimic dacă nu ar fi mijlocită de verbul *sunt*. Căci sunt „cineva”, o ființă umană, cu un nume și cu un statut social bine definit – eul acesta –, grație *atestării prezenței mele*. Și, când spun *prezență*, nu mă refer doar la existența mea fizică, ci mai curând la dimensiunea spirituală, inefabilă, în care se desfășoară scenariul meditației de față. În clipa în care gândesc și rostesc *sunt*, am în vedere atât prezența mea corporală (cu care mă identific cel mai adesea, pentru că o văd, „în carne și oase”), cât, mai curând – și cu deosebire – prezența mea pur spirituală pe care o constată gândul. *Mă sesizez*, prin urmare, pe mine însumi și vorbesc cu detașarea și cu libertatea pe care dimensiunea fizică nu le poate avea.

Dar cum de mă pot sesiza, totuși? Cum de pot pune „degetele rațiunii” pe *sinele* meu (și, când spune *sine* mă refer la acel „ceva”, intim și adânc, cu care mă confund)? Doar într-un singur mod: venind din afara mea, dintr-un ținut care mă transcende și din orizontul căruia mă îndrept spre *sinele* meu originar (ce-mi însuflește corpul concret, cu care mulți îl confundă).

Sunt, prin urmare, *eul acesta*, de aici și de acum, despărțit – îmi pare – de ceea ce se află *în afara* mea: lumea exterioară ce cuprinde o mulțime de entități vizibile și orizontul transcendent care, prin trăirea mea, își mărturisește prezența. Mărturia sa e inevitabilă și continuă.

Știu de mine; sunt, cum se spune, conștient de prezența mea atestată de o prezență consubstanțială mie, pe care o simt desfășurându-se în afara mea, pretutindeni. Tocmai termenul *conștiință* îmi atrage atenția asupra-i. Căci știu (*sciō*) – mă știu – împreună cu (*con-cum*); nu pot fi conștient decât prin atestarea (continuă) a sinelui meu, atestare ce presupune o prezență care mă depășește și care, în același timp, mă conține.

2. *Sunt (prezență pură și determinată) față de Prezența pură (care mă subîntinde)*

Observ așadar că în clipa în care vorbesc despre mine – despre sinele meu nuclear, concret și finit – mă refer inevitabil la *ceea-ce-ființează-în-afara-mea*, prezență pe care o intuiesc și o gândesc, dar pe care „nu o văd”. O voi numi *Prezență pură*⁴. Cu alte cuvinte, mă pot determina, referindu-mă la sinele meu originar, pentru că eu continuu *să fiu* dincolo de mine, neîngrădit și nelimitat, într-un ținut despre care nu știu nimic deocamdată, dar prin care îmi pot constata prezența cu ochiul său „obiectiv”, străin parcă și totuși intim. De *acolo* re-vin la mine.

Înțeleg prin urmare că sunt și pot fi *eu însumi* în fiecare clipă în care îmi re-întâlnesc sinele, conferindu-i prezență (sau ființă), grație Prezenței pure din orizontul căreia re-vin la mine. Mă definesc așadar în mod abstract: eu sunt acest *ceva*: o entitate inefabilă, hieratică, *spirituală*. Căci nu e nimic material în gândul *eu sunt eu însumi*, deși această „lipsă de materialitate” nu îl face mai puțin intens ori

---

⁴ Folosesc majuscula pentru a sublinia în primul rând diferența de nivel (sau de plan) existențial dintre sinele nuclear și esența universală care mă transcende și îmi aparține simultan, iar în al doilea rând pentru a exprima realitatea vie, spirituală a acestei dimensiuni.

mai puțin *adevărat* decât oricare lucru material pe care îl pot atinge. Dimpotrivă.

Mă întemeiez prin urmare ca eu prin orizontul Prezenței care mă subîntinde, spre care mă deschid mereu și despre care pot mărturisi doar atât: că *este*; că e *Ființa pură* de care mă desprind în clipa-n care mă întorc la mine, „valorizat” de esența sa. După cum se vede, eul prin care mă determin – și care îmi atestă prezența – vorbește, în egală măsură, despre mine însumi și despre orizontul esențial care mi-a permis să mă determin. Mai mult, pot spune că prin mine gândește și vorbește acel *Ceva* mult mai cuprinzător, Ființa pură, care mă atestă și care vibrează la fel de intens în oricare eu, al oricărei făpturi capabile de a se sesiza și de a spune *eu însumi*.

Prin „ochiul” ei mă văd; pe ea o simt în adâncul meu în momentul sesizării, plină de forță, „tare”: *sacră*⁵. În același timp, îmi simt și limitele (de vreme ce mă întorc spre *acest sine* al meu, concret și determinat).

3. *Eul este „punctul de întâlnire” – locul comun – al tuturor conștiințelor*

Mă identific așadar ca *eu*, și, în clipa în care mă determin „cobor” din orizontul esențial și pur care își proiectează lumina în adâncul sinelui meu limitat, prezentificându-mă. Sunt (și pot fi) *eu însumi* tocmai pentru că lumina Ființei pure se proiectează în mine, conferindu-mi certitudinea că *sunt*. A fi „eu însumi” înseamnă, cu alte cuvinte, a mă detașa de materialitatea ființei mele corporale și de lumea exterioară, pentru a mă insera în orizontul esențial și

---

⁵ Termenul sanscrit *sacer* înseamnă *tare*.

spiritual la care particip, integrându-l în ființa mea determinată și finită⁶.

Sintagma „materialitatea ființei mele corporale” îmi atrage atenția asupra unui adevăr înțeles cu destulă dificultate încă, în zilele noastre. Și anume, spiritul (meu) despre care vorbesc este, într-adevăr, contopit, în viața pe care o trăiesc acum, cu trupul; dar el este, în același timp, autonom și liber, guvernându-mi formațiunea corporală de care s-a atașat într-una din lunile stadiului uterin al evoluției sale, dacă nu cumva chiar în momentul concepției. Spiritul nu e generat de structurile materiale trupești (cum crede, încă, o largă majoritate), ci se atașează de corpul biologic în formare, mai mult sau mai puțin profund, însuflând structurile biologice și conferindu-le coerență – viață, în sensul cel mai deplin al cuvântului. Există așadar o diferență esențială între spiritul autonom – care e nemuritor – și trupul material, însuflit și dependent de spiritul care îl coordonează, supus bolilor sau accidentărilor și fiind, ca atare, muritor.

Certitudinea de mine însumi pe care mi-o adeverește fenomenul conștiinței e pur spirituală. Grație esenței sale subtile particip

---

⁶ Acest act poate fi numit *participare* – una din categoriile-cheie ale gândirii lui Louis Lavelle. „Particularitatea participării – scrie filosoful francez – este de a ne revela, printr-o experiență ce nu încetează niciodată, legătura dintre ființa absolută și eul particular. Nu le putem gândi independent. Putem spune fără îndoială că există o dialectică reciprocă a Totului și a părții. Dar trebuie să ne temem că această dialectică rămâne pur verbală și că ea nu ne permite întotdeauna să recunoaștem supremația Totului în raport cu părțile cărora le este principiu și deloc sumă. Pe de altă parte, se va spune poate că trebuie să ne amintim să ne înălțăm de la eul particular până la ideea unei ființe nelimitate printr-un demers pur inductiv. Dar nu vom putea neglija faptul că această ființă nelimitată e deja prezentă în noi (sau mai curând că noi suntem prezenți în ea) ca să o putem limita.” (*De l'acte*, Aubier, Paris, 1992, p. 165).

CUPRINS

CUVÂNT INTRODUCTIV (7)

CARTEA ÎNTÂI: ORIZONTUL DIVIN (11)

CAPITOLUL 1: EUL SACRU (11)

I. OGLINDIREA DEZVĂLUITOARE (12)

1. Numai dacă mă atest – ca eu – din afara mea pot gândi și spune: „sunt” (p. 12); 2. Sunt (prezență pură și determinată) față de Prezența pură (care mă subîntinde) (p. 13); 3. Eul este „punctul de întâlnire” – locul comun – al tuturor conștiințelor (p. 14); 4. Trupul e ancorat de „locul” spiritual al ființei mele (eul) (p. 16); 5. Eul individual-universal (finit-infinit) ca deschidere spre (p. 17); 6. Prin eul meu lumea se întemeiază ca lume spiritualizată (p. 18)

II. SACRUL (20)

1. 7. Sacrul – esența „tare” și pură a ființei spirituale determinate (p. 20); 8. Sacrul ca prezență originară (p. 23); 9. Cunoașterea – ca înaintare în ținutul sacru (p. 25)

CAPITOLUL 2: DIVINUL (27)

I. TRANSCENDENȚĂ ȘI EGOMORFOZĂ (27)

10. Dincolo de mine – și în adâncul meu – se deschide genunea Ființei Pure (p. 27); 11. Egomorfoza (p. 29); 12. Nucleul universal al sesizării de sine și al sesizării Divinului (p. 30); 13. Individualizarea spiritului universal: imaginea personală a Ființei Divine (p. 31); 14. Mă definesc prin Divinul pe care Îl definesc (p. 32); 15. Divinul – ca „El” (p. 34)

II. DE LA IPOSTAZA STATICĂ LA VIZIUNEA DINAMICĂ (35)

16. Ipostaza statică și comună a Divinului (p. 35); 17. Reciproca deschidere (p. 38); 18. Sinteza progresivă (p. 38); 19. Esența dinamică a Divinului (p. 39)

CARTEA A DOUA: IPOSTAZELE DIVINULUI (41)

I. IPOSTAZA MAGICĂ (42)

a) FORȚA MAGICĂ (42)

20. Forța magică divină (p. 42); 21. Străinătatea și dependența de Forța magică (p. 45); 22. Animismul (47)

b) IMAGINEA DIVINULUI (49)

23. Simbolul arhaic al Divinității – cerul (p. 49); 24. Zeul Suprem al cerului (p. 53); 25. Solarizarea (p. 54); 26. De la configurațiile fiziomorfe la configurațiile zoomorfe și antropomorfe (p. 57)

c) POLITEISMUL (IPOSTAZA COMPLEMENTARĂ A MONOTEISMULUI) (61)

27. Zeul unic devine multiplu (p. 61); 28. Ierarhizarea terestră se oglindește în ierarhia divină (p. 63); 29. „Uitarea” Zeului

Suprem și închegarea panteonului ca expresie a nevoii de concret și comunicare (p. 65)

II. MITUL (67)

30. Historia – ca cercetare reflexivă (p. 67); 31. Historia divină ca proiecție a mișcării divine în tiparele conștiinței de sine (p. 69); 32. Mitul – sinteză a cunoașterii și ființării – ca dezvăluire (egomorfotică) a esenței divine (p. 70); 33. Actualizarea Divinului (p. 74); 34. Spațiul mitic (p. 76); 35. Timpul ciclic originar (p. 79); 36. Strămoșul originar și timpul mitic (p. 85)

III. DESTINUL DIVIN CA ISTORIE MITICĂ (87)

a) RĂZBOIREA ZEILOR (87)

37. Contaritatea simbolică a principiului divin (p. 87); 38. Aneantizarea simbolică a Neantului ca ex-punere creatoare (p. 90); 39. Theogeneza este îngemănată cu cosmogeneza și cu antropogeneza (p. 92)

b) CELE DOUĂ ȚINUTURI DIVINE.

MOARTE ȘI ÎNVIERE (94)

40. Ținutul divin „de sus” și ținutul divin „de jos” (p. 94); 41. Divinul presupune umanul (și reciproc). Atracția simultană (p. 96); 42. Înviere și transfigurare spirituală (p. 97); 43. De la extenuarea și jertfa Zeului la creație (p. 100)

c) DE LA SIMBOL LA CATEGORIE (101)

44. De la simbol la principiul onto-teologic (p. 101); 45. Hermeneutica mitului și gândirea metafizică (p. 103)

CAPITOLUL 2: IPOSTAZA MISTICĂ (107)

I. VIZIUNEA MISTICĂ (107)

46. De la ipostaza (și viziunea) magică la ipostaza (și viziunea) mistică (p. 107); 47. Insolența smereniei (p. 109); 48. Misterul mărturisește prezența Celui-Ce-Se ascunde (p. 112); 49. „Îmblânzirea” misterului și imaginea statică a Divinului (p. 114); 50. Misterul deconspiră Absolutul divin și mă atrage simultan spre Unitatea originară (p. 115)

II. DUMNEZEUL ATOTPUTERNIC ȘI PORUNCITOR (116)

51. Porunca divină (p. 116); 52. Supunerea umilă și păcatul (p. 117); 53. De la Dumnezeuul unei seminții la Dumnezeuul tuturoră (p. 118); 54. Poruncă și ascultare (ca situate în ordinea divină) (p. 122); 55. Cuvântul-și-Ideea divine ca facere (p. 125); 56. „Eu sunt Cel-Ce-sunt” (p. 128); NOTĂ (p. 130)

CAPITOLUL 3: IPOSTAZA FANICĂ (135)

I. DIVINUL CA SPIRIT ÎN ETERNĂ UNIFICARE CU SINE (135)

57. Dumnezeu „Se arată” (p. 135); 58. Unificarea ca revelație de Sine (p. 136); 59. Trezirea supremă (p. 138); 60. Divinul ca auto-dezvăluire de Sine (p. 139); 61. Nirvana (p. 140)

II. DUMNEZEUL IUBIRII ABSOLUTE (148)

62. Iubindu-mi semenul ca pe mine însumi, actualizez esența divină (p. 148); 63. Întruparea ca revelație (p. 148); 64. „Conștiința” de Sine divină (p. 150); 65. Ținutul divin și lumea aceasta (p. 152); 66. „Eu sunt Adevărul” (p. 153); 67. Treimea-Cea-de-o-Ființă și Viața divină (p. 156); 68. „Eu sunt Lumina lumii” (p. 159); NOTĂ (p. 161)

CARTEA A TREIA: TĂRÂMUL DE DINCOLO (169)

CAPITOLUL 1: EONUL DIVIN (170)

I. EXPERIENȚE SPIRITUALE DIN VECINĂTATEA MORȚII (170)

69. Întâlnirea cu Ființa-de-lumină (p. 170); 70. Personalizarea (p. 176); 71. Suprema judecare (p. 177)

II. DESPRE VIAȚA ETERNĂ (182)

72. Ființarea pur spirituală (p. 182); 73. Facerea-de-Sine (p. 185); 74. Spirit și substrat (material) (p. 188); 75. Dimensiunea angelică (p. 189); 76. Sensul perfecționării (p. 193); 77. Spațiul divin (p. 195); 78. Topografia cerească și „traseul” divin (p. 198); 79. Eternul „acum” (p. 202)

CAPITOLUL 2: IERARHIA DIVINĂ (204)

I. LOGOSUL (204)

80. Deschiderea nivelică (p. 204); 81. Diferențierea specializantă (p. 208); 82. Structurarea funcțională (p. 211); 83. „Nucleul” divin (p. 213); 84. „Retroacțiunea” unificatoare (p. 215)

II. IERARHIZAREA (217)

85. Ierarhia divină (p. 217); 86. Sfânta Treime (p. 220); 87. Modelul Făpturii (ca facere-de-Sine) (p. 224)

CARTEA A PATRA: A FI PE CALE (231)

CAPITOLUL 1: CULTUL (231)

I. RUGĂCIUNEA (232)

88. Cultul (p. 232); 89. Ruga și ascultarea (p. 233); 90. Personalizarea Divinului (p. 236); 91. Cerere și împlinire (p. 238); 92. În spațiul spiritual întredeschis îl întâlnesc pe Celălalt și pot interveni (spiritual), ajutându-l (p. 242); 93. Înălțarea și dialogul cu Divinul (p. 243)

II. MEDITAȚIA RELIGIOASĂ (249)

94. Rămân în contact cu Absolutul și judec din noua perspectivă care s-a deschis (p. 249); 95. Textul sacru disciplinează și intensifică meditația (p. 251); 96. Meditația ca act de gândire (p. 254); 97. Contemplația (p. 258)

III. RITUALUL (262)

98. Forța magică divină (p. 262); 99. Eul comunitar (noi) și sensul simbolic al ritualului: întâlnirea Divinului (p. 263); 100. Vina ancestrală și sacrificiul eliberator (p. 265); 101. Divinitatea creatoare Se jertfește, împărtășindu-Se astfel ființei muritoare carnale (p. 271); 102. Euharistia (p. 274); 103. Transfigurarea structurii inconștient-simbolice (p. 275); 104. De la inițiere la Marea Călătorie (p. 282)

IV. CULT ȘI CULTURĂ (285)

105. Transfigurarea și modelarea expresiei comunicante (p. 285); 106. Lumea formelor în orizontul sacru (p. 287); 107. Transferul sacralului și fenomenul tradiției (p. 288); 108. Universalul presupune (și se regăsește prin) specificul național și individual (p. 289)

CAPITOLUL 2: CUNOAȘTEREA METAFIZICĂ (291)

I. ÎNTREBAREA FUNDAMENTALĂ (292)

109. Întrebarea supremă (p. 292); 110. Descrierea atributivă (p. 294); 111. Deschiderea ontonomă (p. 295); 112. Prin gândul meu Ființa se gândește pe sine (p. 297)

II. LOGOSUL (299)

113. Ființa – ca Absență (p. 299); 114. Neantul absenței ca Alteritate (p. 301); 115. Contrazicerea contradicției înseși (p. 303); 116. Facerea-de-Sine (p. 305); 117. Progresia regresivă (p. 307); 118. Spiritul (ca Idee) și substratul fizic. „Vibrația” (p. 308); 119. Deschiderea nivelică (p. 310); 120. Începerea ca facere-de-Sine (p. 312)

CARTEA A CINCEA: SUPREMA DESCHIDERE (EPIFANIA) (319)

CAPITOLUL 1: RAPTUL EKSTATIC (319)

I. DE LA CONCENTRARE LA RAPT (320)

121. Con-centrare și ek-stază (p. 320); 122. Asceza purificatoare (p. 321)

II. REVELAȚIA EKSTATICĂ (325)

123. Atotcunoașterea (p. 325); 124. A fi Unu-ca-unificare (p. 327); 125. Iubirea absolută. (p. 328); 126. Rațiunea atotconținătoare (p. 330); 127. Conștiința absolută de Sine (p. 331); 128. Spre Începutul-fără-de-Început ca Începere (p. 333); 129. Lumina de veci (p. 334); 130. Percepția spirituală a „formelor” divine (p. 336)

III. LIMITELE ȘI VIRTUȚILE DISCURSULUI
METAFIZIC (340)

131. Discursul categorial și viziunea revelatoare (p. 340); 132.
Virtuțile și limitele discursului metafizic (p. 342)

CUVÂNT DE ÎNCHEIERE (345)